

ENDÜSTRİYE ELVERİŞLİ YENİ DOMATES ÇEŞİTLERİ

Dr. Mehmet ŞENCAN (1)

G İ R İ Ş

Plânlı bir kalkınma devresinde bulunan yurdumuzda gıda endüstrisi hızla gelişmektedir. Bu endüstriye ait konserve ve benzeri fabrikalarda işlenen sebzeler arasında domates en önemlilerinden biridir. Domatesden domates şırası, salça, kurutulmuş domates, kabuklu ve kabuksuz konserve yapmaktadır. Bu sebepten, yatırım yapanların ilgisini üzerine toplamakta ve verimli çeşitlerin bulunması ile domates yetiştiriciliğinde temelli değişikliklerin yapılmasını zaruri kılmaktadır.

Yurdumuzda domates yüz kusur seneden beri yetiştirilmekte ve yirmi seneden beri de ilmî bir şekilde araştırılmaktadır. Fakat bütün bu çalışmalar sofralık domates çeşitleri üzerinde olmuştur. Neticede çok sayıda verimli ve iyi kaliteli sofralık domates çeşitleri elde edilmesine mukabil endüstri domatesleri üzerinde hiç durulmamıştır.

Ekonomimizi müspet yönde etkiliyecek olan bu problem üzerine, yeni kurulmuş müessesemizin ilgilileri zamanında eğilmiş ve ciddiyetle işe başlamıştır. Bir taraftan, halen memleketimizde yetiştirilmekte olan yerli çeşitleri incelenmiş, diğer yandan da, domates endüstrisi ilerlemiş olan Birleşik Amerika Devletleri, İtalya, Fransa ve diğer memleketlerden endüstriye elverişli domates çeşitleri getirilerek müessesemizde denemelere alınmıştır. Dışardan getirilen çeşitler daha iyi sonuç vermiş olduğundan denemelerin sonuçlarını özetlenmiş olarak ilgililerin bilgilerine sunuyoruz:

MATERYAL VE METOD

1967 yılında yapılan Endüstri Domatesleri Verim Denemesi'ne 10 domates çeşidi alınmıştır. Denemeye alınan çeşitler şunlardır:

(1) Yalova — Sebzeçilik Seksiyonunda Mütchassisı.

Cedvel 1 :

Sıra No.	Çeşidin adı
1.	H. 1548 (F)
2.	Es. 58 (F)
3.	H. 1630 (VF)
4.	KY. 1 × P.H. (G 12)
5.	H. 1445 (VF)
6.	Ret top (VF)
7.	Roma
8.	ES. 24 (F)
9.	H. 1370 (F)
10.	ES. 58 (2889) — (F)

Bu çeşitler, halen dünyada yetiştirilmekte olan endüstri domates çeşitlerinin en tanınmışlarıdır.

Domateslerin ekimi 23 mart 1967 tarihinde serpmeye olarak ekim san-dıklarına yapılmıştır. 5 nisan 1967 tarihinde 10 cm. aralık mesafesi veri-lerek şaşırtılmıştır. 10 mayıs 1967'de sıralar arası 120 cm ve sıra üzeri 60 cm. mesafe ile, 5 m rakımında bulunan müessesemizin satıhta killi - tınlı toprağına dikilmiştir.

Deneme, tesadüf blokları desenine göre 5 tekerrürlü olarak kurul-muştur. Parselin eni 3,60 m, boyu ise 6,00 m olup, alanı 21,60 m² idi. Hasad 5 temmuz ile 1 ekim arasında yapılmıştır. Her parsel ayrı ayrı ha-sat edilmiş ve tartılarak verimi tesbit edilmiştir.

Denemeye alınan domates çeşitlerinin kimyevî analizleri ile haşlan-mamış ve haşlanmış sıra, salça ve posa yüzdeleri müessesemiz Teknolo-ji Laboratuvarında tesbit edilmiştir.

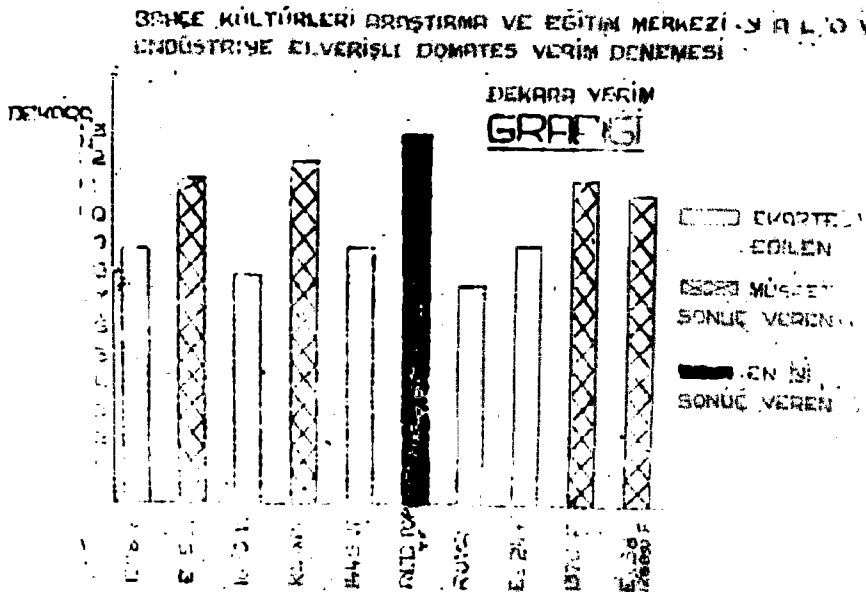
S O N U Ç L A R

Endüstriye elverişli domates çeşitleri arasında verim bakımından çok önemli (significant) farklar vardır. Denemeye alınan çeşitler, New Multiple Range testine göre, verim bakımından dört gruba ayrılmıştır. Cedvel 2'de verilen rakamlar, tartılardan sonra elde edilmiş olan parsele verimlerin mutlak değerleri ile bunlardan hesaplanmış bitki başına ve dekara verimlilikleridir.

Cedvel 2 :

Denemeye alınan sanayiye elverişli domates çeşitlerinin parsele, bitki başına ve dekara ortalama verimleri :

Sıra No.	Çeşidin adı	Parsele kg	Verim grubu	Bitkiye kg	Dekara kg
1.	Red top (VF)	285,200	a	9,507	13,204
2.	KY 1×P.H. (G 12)	264,200	ab	8,807	12,231
3.	H. 1370 (F)	252,400	abc	8,413	11,685
4.	Es. 58 (F)	251,000	abc	8,367	11,620
5.	Es. 58 (2889) (F)	240,800	abc	8,027	11,148
6.	Es. 24 (F)	202,600	bcd	6,753	9,380
7.	H. 1445 (VF)	200,200	cd	6,673	9,269
8.	H. 1548 (F)	197,800	cd	6,593	9,157
9.	H. 1630 (VF)	177,800	d	5,927	8,231
10.	Roma	171,000	d	5,700	7,917

GRAFİK — 1

Endüstriye elverişli domates çeşitlerinin verim grafiği

RESİM — 1
Red top (VF) domates çeşidi
Yalova, ağustos 1967 (Orig.)

MSIX 68 (64)

RESİM — 2
K.Y.IxP.H. (G 12) Domates çeşidi
Yalova, ağustos 1967 (Orig.)

RESİM — 3
H. 1370 (F) Domates çeşidi
Yalova, ağustos 1967 (Orig.)

RESİM — 4
Es 58 (F) Domates çeşidi
Yalova, ağustos 1967 (Orig.)

Endüstriye elverişli domates çeşitlerinin kimyasal özellikleri :

Cedvel 3 :

Denemeye alınan çeşitlerin kimyasal analiz sonuçları

Sıra No.	Çeşidinin adı	pH	İnvert şeker % gr.	Kuru madde % gr.	Su % gr.	Vitamin C % mgr
1.	H. 1548 (F)	5,5	3,900	7,000	93,000	36,300
2.	Es. 58 (F)	5,5	3,200	5,900	94,100	32,200
3.	H. 1630 (VF)	5,4	3,600	6,500	93,500	31,300
4.	KY 1×P.H. (G 12)	5,5	5,000	7,400	92,600	12,400
5.	H. 1445 (VF)	5,6	4,900	7,100	92,900	12,000
6.	Red top (VF)	5,6	5,100	7,500	92,500	22,400
7.	Roma	4,7	4,600	6,400	93,600	12,800
8.	Es. 24 (F)	5,4	2,100	5,900	94,100	15,300
9.	H. 1370 (F)	5,6	3,200	5,500	94,500	30,400
10.	Es. 58 (2889) (F)	5,5	3,400	5,500	91,100	38,400

Endüstriye elverişli domates çeşitlerinin teknolojik özellikleri :

Cedvel 4 :

Denemeye alınan çeşitlerin haşlanmış ve haşlanmamış sıra, salça ve posa yüzdeleri :

		H a ş l a n m a m ı ş — H a ş l a n m ı ş				
Sıra No.	Çeşidin adı	Şıra %	Salça %	Posa %	Şıra %	Posa %
1.	H. 1548 (F)	84,00	11,12	16,00	90,40	9,60
2.	Es. 58 (F)	90,80	12,00	9,20	94,42	4,08
3.	H. 1630 (VF)	85,00	10,00	15,00	91,00	9,00
4.	KY 1×P.H. (G 12)	86,20	6,40	13,80	92,40	7,60
5.	H. 1445 (VF)	92,60	16,00	7,40	96,00	4,00
6.	Red top (VF)	90,20	16,00	9,80	95,10	4,90
7.	Roma	88,40	15,00	11,60	93,40	6,60
8.	Es. 24 (F)	86,00	11,07	14,00	96,98	3,02
9.	H. 1370 (F)	88,00	13,20	12,00	92,00	8,00
10.	Es. 58 (2889) (F)	88,50	12,40	11,50	93,60	6,40

T A R T I Ŗ M A

Endüstriye elverişli domates verim denemesi yurdumuzda yapılan bu çeŖit denemelerin birincisidir. Denemeye alınmış olan domates çeŖitlerinin tümü hariçte endüstri için ıslah edildiklerinden ve bizim agroekolojik şartlarımıza uygunluk gösterdiklerinden, alınan bu sonuç, endüstri için lüzumlu olan verimli ve kaliteli yeni çeŖitleri daha Ŗimdiden meydana çıkarmıştır.

En iyi netice veren, RED TOP (VF) domates çeŖididir. Bunun bitki başına 9,507 kg, dekara ise 13,240 kg'lık verimi bizim şartlarımız için rekor seviyededir. Ŗıra ve salça randımanı da denemeye alınan diğerk domates çeŖitlerine nazaran daha yüksektir. Haşlanmış domateslerden alınan şıra yüzdesi 95,10; haşlanmamışlardan ise 90,20'dir. Torba usulü ile elde edilen salça miktarı % 16,00'dır.

Red top (VF) domates çeŖidi aynı zamanda Verticilium ve Fusarium'a karşı mukavimdir. Bu özellik bilhassa Marmara ile Ege Bölgesi için önemlidir.

Domates endüstrisi için tereddütsüz istihsal edilebilecek diğerk çeŖitler şunlardır: KY 1×P.H. (G 12), H. 1370 (F), Es 58 (F), Es 58 (2889) (F) ve Es 24 (F.) Bunlar, denemeye alınan on çeŖit arasından verim bakımından New Multiple Range testine göre birinci gruba dahildirler.

Bilindiğı gibi, Red top (VF) çeŖidinin meyveleri armut şeklinde olduğundan, tam manasiyle bir endüstri domatesidir. Halbuki diğerklerinin meyveleri toparlak ve nispeten büyüktür. İcabında bir kısmı veya tamamı piyasalarımızda sofralık olarak da satılabilir.

Müessesemiz bu konu üzerinde hassasiyetle durmakta devam etmektedir. Dünyada mevcut olan endüstriye elverişli bütün domates çeŖitlerini peyder pey getirтип araştıracaktır. Müspet netice verenler bu şekilde neşredilerek ilgililere bildirilecek ve bölgenin muhtelif mikro agreokolojik şartlarında denemelere alınacaktır.

Endüstriye elverişli yeni domates çeŖitlerinin yardımı ile umumî domates istihsalı artacağı gibi, sanayiciler randımanı yüksek belirli malı piyasada bulabilecekler; müstahsil de garantili bir alıcı temin edebilecektir.

Ö Z E T

1967 yılında müessesemizde yapılan endüstriye Elverişli Domates Verim Denemesi'ne 10 yabancı domates çeŖidi alınmıştır. 5 tekerrürlü,

randomized block design tertibine göre kurulmuş olan denemenin varyans analizi yapıldıktan sonra, çeşitler arasında çok önemli farklar (Significant) bulunmuştur.

En iyi neticeyi Red top (VF) domates çeşidi vermiştir. Bitki başına verimi 9,507 kg'dır. Hesaplanmış dekara verimi ise 13,204 kg'dır. Denemeye alınan diğer çeşitlere nazaran teknolojik ve kimyasal özellikleri de üstündür. Verticilium ve Fusariuma dayanıklı olması da ayrı bir önem taşır.

New Multiple Range testine göre verim bakımından birinci bruba dahil bulunan KY 1×P.H. (G 12), H. 1370 (F), Es 58 (2889) (F) ve Es 24 (F) domates çeşitleri de endüstri için tavsiye edilir.

Bütün bu çeşitler konserve endüstrisi tarafından arandığından, müstahsilin önünde garantili bir piyasa mevcuttur.

S U M M A R Y

10 foreign tomato varieties have been included in the Tomato Productivity Trial Suitable for Industry, which was carried out at our institute in 1967. Very important differences (Significant) have been found out after the variance analysis of the trial which was planted in randomized block design with 5 replication.

Red top (VF) has given the best result. Productivity per plant is 9.107 kgs. Productivity per calculated decar is 13,204 kgs. It's technologic and chemical characteristics are better in comparison with the other varieties included in the trial. Another important point is, it is resistant against Verticilium and Fusarium.

The KY 1×P.H. (G 12), H. 1370 (F), Es 58 (F), Es 58 (2889) (F) and Es (24 (F) tomato varieties, which are included in the first population according to the New Multiple Range test, can also be recommended for industry.

Since all these varieties are desired for the canning industry, there is a guaranteed market for the grower.